

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Ανακοίνωση της Επιτροπής προς το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, το Συμβούλιο, την Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και την Επιτροπή των Περιφερειών — Η ισχύς των εμπορικών εταιρικών σχέσεων: μαζί για μια πράσινη και δίκαιη οικονομική ανάπτυξη»

[COM(2022) 409 final]

(2023/C 140/12)

Εισηγήτρια: η κ. **Tanja BUZEK**

Αίτηση γνωμοδότησης	Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 26.7.2022
Νομική βάση	Άρθρο 304 της Συνθήκης για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης
Απόφαση της συνόδου ολομέλειας	13.7.2022
Αρμόδιο τμήμα	Εξωτερικές σχέσεις
Υιοθετήθηκε από το τμήμα	20.12.2022
Υιοθετήθηκε από την ολομέλεια	24.1.2023
Σύνοδος ολομέλειας αριθ.	575
Αποτέλεσμα της ψηφοφορίας (υπέρ/κατά/αποχές)	158/3/4

1. Συμπεράσματα και συστάσεις

1.1. Η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή (ΕΟΚΕ) επικροτεί την ανακοίνωση ως σημαντικό βήμα προς τη σωστή κατεύθυνση. Ένα ανοικτό εμπορικό σύστημα βασισμένο σε κανόνες αποκτά ακόμη μεγαλύτερη σημασία, ενώ παράλληλα αξιοποιούνται οι δυνατότητες του εμπορίου για την προώθηση της βιώσιμης ανάπτυξης.

1.2. Η ΕΟΚΕ θεωρεί απαραίτητο η εμπορική πολιτική να τυχάνει της απαραίτητης πολιτικής αποδοχής, συνδρομής και υποστήριξης για την ολοκλήρωση των υπό διαπραγμάτευση εμπορικών συμφωνιών. Μια υγιής οικονομία που ανακάμπτει προϋποθέτει τη συνεργασία με τους εμπορικούς εταίρους σε παγκόσμιο επίπεδο και η βιωσιμότητα αποτελεί μέρος της δέσμης μέτρων.

1.3. Η ΕΟΚΕ υποστηρίζει τη συνολική επανεξέταση με την οποία τίθεται ένα νέο σημείο αναφοράς για το εμπόριο και τη βιώσιμη ανάπτυξη (EBA) και εκτιμά το γεγονός ότι η Ευρωπαϊκή Επιτροπή ακολούθησε ορισμένες από τις εισηγήσεις της ως προς τα πεδία δράσης, ιδίως όσον αφορά την ενίσχυση του ρόλου της κοινωνίας των πολιτών και των εσωτερικών συμβουλευτικών ομάδων (ΕΣΟ).

1.4. Η ΕΟΚΕ διαβλέπει περαιτέρω ευκαιρίες για την ενίσχυση των ΕΣΟ, τόσο στο επίπεδο της συμφωνίας όσο και στο επίπεδο της εφαρμογής της. Ωστόσο, παρατηρεί ότι, δυστυχώς, δεν γίνεται καμία ενέργεια για την πληρέστερη συμμετοχή της κοινωνίας των πολιτών στη διαπραγματευτική διαδικασία.

1.5. Η ΕΟΚΕ τονίζει την ανάγκη για σαφέστερες και λεπτομερέστερες διατάξεις σχετικές με το EBA με σκοπό να χαραχθούν καλύτερα οι χάρτες πορείας και να βοηθούνται αμφότεροι οι εμπορικοί εταίροι να κατανοούν καλύτερα τι αναμένεται από αυτούς. Διαπιστώνει ότι, δυστυχώς, η δίκαιη μετάβαση δεν έχει καταστεί γενική έννοια.

1.6. Η ΕΟΚΕ επικροτεί τον νέο προσανατολισμό πολιτικής, ο οποίος κυμαίνεται από μια προσέγγιση περισσότερο προσανατολισμένη στα αποτελέσματα και την αύξηση της διαφάνειας και την ενίσχυση του ρόλου της κοινωνίας των πολιτών, έως την ειδική υποστήριξη, με την επίδειξη παράλληλα μεγαλύτερου ζήλου μέσω της συμπερίληψης της δυνατότητας επιβολής εμπορικών κυρώσεων ως έσχατης λύσης.

1.7. Η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι τα στοιχεία αυτά αποτελούν «μέρος της δέσμης» σε όλες τις συμφωνίες, η οποία πρέπει να εφαρμοστεί με εύστοχο και ειδικό ανά χώρα τρόπο και με προσαρμοσμένους στόχους. Αναμένει από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή να τα εφαρμόσει στο πλαίσιο των διαφόρων εμπορικών συστημάτων και στις διάφορες εμπορικές συμφωνίες, συμπεριλαμβανομένων — όσο το δυνατόν περισσότερο— των υφιστάμενων συμφωνιών.

1.8. Η ΕΟΚΕ επιδοκιμάζει τον στόχο της ενσωμάτωσης της διάστασης της βιωσιμότητας στο σύνολο των μελλοντικών εμπορικών συμφωνιών και επισημαίνει τη σημασία των κριτηρίων τόσο της περιβαλλοντικής όσο και της κοινωνικής βιωσιμότητας στις δημόσιες συμβάσεις. Αναγνωρίζει ότι είναι ζωτικής σημασίας να εξορθολογιστεί η προσέγγιση με άλλα αυτόνομα μέσα για ένα συνεκτικό και αλληλοενισχυόμενο αποτέλεσμα.

1.9. Η ΕΟΚΕ εισηγείται στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή να εντείνει την πολυμερή προβολή και να συντονίσει την πρόοδο και την εφαρμογή της σχετικής με το ΕΒΑ στρατηγικής με τους εταίρους, όπου αυτό είναι δυνατόν.

2. Γενικό πλαίσιο

2.1. Η ΕΕ έχει συμπεριλάβει διατάξεις για το εμπόριο και τη βιώσιμη ανάπτυξη στις εμπορικές συμφωνίες της, αρχής γενομένης από τη συμφωνία οικονομικής εταιρικής σχέσης ΕΕ-Cariforum και τη συμφωνία ελεύθερων συναλλαγών ΕΕ — Νότιας Κορέας. Έκτοτε, σε όλες τις εμπορικές συμφωνίες «νέας γενιάς» έχουν συμπεριληφθεί ειδικά κεφάλαια για το εμπόριο και τη βιώσιμη ανάπτυξη και έχει σταδιακά επεκταθεί το πεδίο εφαρμογής τους.

2.2. Οι συμφωνίες αυτές επωφελούνται σε μεγάλο βαθμό από έναν εποπτικό μηχανισμό της κοινωνίας των πολιτών. Οι ΕΣΟ της ΕΕ και των εκάστοτε χωρών-εταίρων της, οι οποίες συγκεντρώνουν ειδημοσύνη από περιβαλλοντικές, εργατικές και επιχειρηματικές οργανώσεις, συμβουλεύουν τα μέρη ως προς την εφαρμογή των κεφαλαίων ΕΒΑ. Μάλιστα, από τη συμφωνία του Ηνωμένου Βασιλείου και μετά το πεδίο εφαρμογής τους έχει επεκταθεί σε ολόκληρη την εκάστοτε συμφωνία. Η ΕΟΚΕ, παρέχοντας γραμματειακή υποστήριξη σε όλες τις ΕΣΟ της ΕΕ, έχει ενισχύσει τη βοήθειά της τόσο οργανωτικά όσο και πολιτικά, συμπεριλαμβανομένης της θέσπισης και της διοργάνωσης ετήσιας συνεδρίασης όλων των ΕΣΟ. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή αναγνώρισε επίσης τον ρόλο της ΕΟΚΕ στην Έκθεσή της σχετικά με την εφαρμογή και την επιβολή των εμπορικών συμφωνιών της ΕΕ για το 2022.

2.3. Τον δε Ιούνιο του 2022 και κατόπιν ανοικτής δημόσιας διαβούλευσης, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή παρουσίασε τη νέα στρατηγική της με θέμα το εμπόριο και τη βιώσιμη ανάπτυξη και τίτλο «Η ισχύς των εμπορικών εταιρικών σχέσεων: μαζί για μια πράσινη και δίκαιη οικονομική ανάπτυξη». Στην επανεξέταση αυτή δίνεται προτεραιότητα σε μια πιο προορατική συνεργασία με τους εταίρους, σε μια στοχευμένη και ειδική ανά χώρα προσέγγιση του ΕΒΑ, στην ενσωμάτωση της διάστασης της βιωσιμότητας πέραν των κεφαλαίων ΕΒΑ, στην αυξημένη παρακολούθηση της εφαρμογής των δεσμεύσεων ΕΒΑ, στην ενίσχυση του ρόλου της κοινωνίας των πολιτών και στην καλύτερη εφαρμογή των κεφαλαίων ΕΒΑ μέσω της συμπερίληψης της δυνατότητας επιβολής εμπορικών κυρώσεων. Ενώ επιβεβαιώνει εκ νέου τις ίδιες δεσμευτικές υποχρεώσεις σε όλα τα κεφάλαια ΕΒΑ, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή τάσσεται υπέρ της καλύτερης προσαρμογής της εκπλήρωσης των στόχων ΕΒΑ στα ζητούμενα, στις ανάγκες και στις ικανότητες καθενός από αυτά.

2.4. Το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και το Συμβούλιο εξέφρασαν αμφότερα τη σύμφωνη γνώμη τους με τη νέα προσέγγιση και διευκρίνισαν τις προσδοκίες τους⁽¹⁾. Στο ψήφισμα του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου λαμβάνεται ρητά υπόψη η γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ με θέμα «Εμπόριο επόμενης γενιάς και βιώσιμη ανάπτυξη — Αναθεώρηση του σχεδίου δράσης 15 σημείων»⁽²⁾.

3. Ο καθορισμός νέου σημείου αναφοράς ΕΒΑ

3.1. Μια ολοκληρωμένη προσέγγιση του ΕΒΑ είναι το νέο πρότυπο, το οποίο αποτυπώνεται ήδη σε διάφορες διεθνείς εμπορικές συμφωνίες — ακόμη και πέρα από το εμπορικό δίκτυο της ΕΕ. Η ΕΟΚΕ τάσσεται υπέρ της άσκησης ισορροπημένης και διαφανούς εμπορικής πολιτικής που θα προάγει τον θεμιτό ανταγωνισμό μεταξύ των διεθνών εμπορικών παραγόντων, με μέλημα ότι θα ισχύουν οι ίδιοι κανόνες και τα ίδια περιβαλλοντικά, κοινωνικά και εργασιακά πρότυπα για όλους και ότι το εμπορικό πλαίσιο θα είναι αμοιβαία επωφελές.

3.2. Η ΕΟΚΕ ζητεί εδώ και καιρό να καταστεί η βιωσιμότητα ένας από τους κινητήριους μοχλούς της εμπορικής πολιτικής, δεδομένης της συμβολής που πρέπει να έχει το εμπόριο στην επίτευξη των Στόχων Βιώσιμης Ανάπτυξης του ΟΗΕ (ΣΒΑ). Επιδοκιμάζει τον ολοκληρωμένο τρόπο με τον οποίο η Ευρωπαϊκή Επιτροπή προβαίνει στην επανεξέταση, η οποία συνοδεύεται από δημόσια διαβούλευση και συγκριτική ανάλυση των διατάξεων ΕΒΑ και των ορθών πρακτικών στις συμφωνίες ελεύθερων συναλλαγών επιλεγμένων τρίτων χωρών, καθώς και ότι συμμετέχει καθ' όλη τη διάρκεια της διαδικασίας σε διμερείς και ευρύτερες συσκέψεις της κοινωνίας των πολιτών. Αυτή η διεξοδική διαδικασία καταδεικνύει την προσήλωσή της στην προσπάθεια επίτευξης, αυτή τη φορά, του επιθυμητού σκοπού.

⁽¹⁾ Ψήφισμα του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου της 6ης Οκτωβρίου 2022 σχετικά με το αποτέλεσμα της επανεξέτασης από την Επιτροπή του σχεδίου δράσης 15 σημείων σχετικά με το εμπόριο και τη βιώσιμη ανάπτυξη (2022/2692 (RSP)) και Συμπεράσματα του Συμβουλίου σχετικά με την επανεξέταση που αφορά το εμπόριο και τη βιωσιμότητα, 17 Οκτωβρίου 2022.

⁽²⁾ Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Εμπόριο επόμενης γενιάς και βιώσιμη ανάπτυξη — Αναθεώρηση του σχεδίου δράσης 15 σημείων» (γνωμοδότηση πρωτοβουλίας) (ΕΕ C 105 της 4.3.2022, σ. 40).

3.3. Η ΕΟΚΕ υποστηρίζει την προσπάθεια της Ευρωπαϊκής Επιτροπής να συνεκτιμάται πάγια η βιωσιμότητα στις μελλοντικές εμπορικές συμφωνίες και να επιδιώκει ευρύτερες δεσμεύσεις από τις χώρες-εταίρους όσον αφορά τα κεφάλαια ΕΒΑ. Αυτό πρέπει να συμβαδίζει με την υποστήριξη των εμπορικών εταίρων στην προσπάθεια επίτευξης των στόχων ΕΒΑ μέσω της τεχνικής συνδρομής τους, της ανάπτυξης των ικανοτήτων τους, της παροχής κινήτρων, χρηματοδοτικής βοήθειας, καθώς και της ανάπτυξης μέσω πολιτικής γενικότερα.

3.4. Στην ανακοίνωση επισημαίνονται έξι προτεραιότητες πολιτικής και βασικά σημεία δράσης. Η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι όλα τα στοιχεία που εισάγονται ως «μέρος της δέσμης» σε όλες τις συμφωνίες, πρέπει να χρησιμοποιούνται καταλλήλως και να εφαρμόζονται με εύστοχο και ειδικό ανά χώρα τρόπο και με προσαρμοσμένους στόχους ως κατευθυντήρια αρχή.

3.5. Η ΕΟΚΕ εκτιμά το γεγονός ότι η Ευρωπαϊκή Επιτροπή έλαβε υπόψη της ορισμένες από τις εισηγήσεις της, ιδίως αυτές που αφορούν τη δυνατότητα επιβολής εμπορικών κυρώσεων ως έσχατης λύσης, τους λεπτομερείς και χρονικά καθορισμένους χάρτες πορείας την εφαρμογή των οποίων θα παρακολουθεί η κοινωνία των πολιτών, καθώς και τη συλλογική και συνολική εποπτεία από τις υπηρεσίες της ΕΕ, τους θεσμικούς και τους διεθνείς παράγοντες. Κυρίως όμως, η ΕΟΚΕ εκφράζει την ικανοποίησή της για την ενίσχυση του ρόλου της κοινωνίας των πολιτών και ιδίως των ΕΣΟ, η οποία αποτυπώνεται σε διάφορα σημεία δράσης.

3.6. Η ΕΟΚΕ ευελπιστεί ότι το νέο σημείο αναφοράς ΕΒΑ θα αποτυπώνεται σε όλες τις μελλοντικές εμπορικές συμφωνίες της ΕΕ, συμπεριλαμβανομένων εκείνων που βρίσκονται υπό διαπραγμάτευση. Θα πρέπει επίσης να αποτελέσει τη βάση για τον εκσυγχρονισμό όλων των ισχυουσών συμφωνιών ελευθέρων συναλλαγών, ιδίως των συμφωνιών πρώτης γενιάς χωρίς κεφάλαια ΕΒΑ, με την ενεργοποίηση ρητρών επανεξέτασης το συντομότερο δυνατόν. Αυτές οι νέες αρχές θα πρέπει επίσης να ληφθούν υπόψη όσο το δυνατόν περισσότερο στις συμφωνίες ελευθέρων συναλλαγών που έχουν συναφθεί αλλά δεν έχουν ακόμη επικυρωθεί πλήρως. Όταν ο χρόνος δεν επιτρέπει την επανέναρξη των συμφωνιών ελευθέρων συναλλαγών που έχουν συναφθεί, θα μπορούσαν να συμπεριλαμβάνονται διατάξεις που θα επιτρέπουν στην Επιτροπή Εμπορίου να εκδίδει αποφάσεις για την τροποποίηση του κεφαλαίου ΕΒΑ, όπως έγινε στο αντίστοιχο κεφάλαιο με τη Νέα Ζηλανδία.

3.7. Η ΕΟΚΕ ευελπιστεί ότι αυτό θα ισχύσει ιδίως για τη συνολική οικονομική και εμπορική συμφωνία ΕΕ-Καναδά (CETA) και την προκαταρκτική επανεξέταση ΕΒΑ επί της οποίας συμφώνησαν αμφότερα τα μέρη στην κοινή ερμηνευτική πράξη. Η ΕΟΚΕ, καθώς και οι ΕΣΟ της ΕΕ και του Καναδά, έχουν ζητήσει εδώ και καιρό από τα μέρη να εκπληρώσουν αυτή τη δέσμευση για αποτελεσματικότερη εκτελεστότητα των κεφαλαίων ΕΒΑ, πέρα από τυχόν ευρύτερο εκσυγχρονισμό της συμφωνίας μετά από κάποιο χρονικό διάστημα. Η ΕΟΚΕ εκφράζει την ικανοποίησή της για το γεγονός ότι η νέα προσέγγιση έχει ήδη ακολουθηθεί στην περίπτωση της Νέας Ζηλανδίας, συμπεριλαμβανομένης της πρόθεσης να αποτυπωθεί η προσθήκη της μέριμνας περί ασφαλούς και υγιούς εργασιακού περιβάλλοντος στις θεμελιώδεις αρχές και τα δικαιώματα στην εργασία της Διεθνούς Οργάνωσης Εργασίας. Η ΕΟΚΕ κρίνει επίσης θετικές τις πρόσφατες προτάσεις της ΕΕ στις εν εξελίξει διαπραγματεύσεις με την Ινδία.

3.8. Η ΕΟΚΕ επιδοκιμάζει τον επιδιωκόμενο στόχο της πάγιας συνεκτίμησης της βιωσιμότητας, ιδίως όσον αφορά τη βιωσιμότητα στις δημόσιες συμβάσεις. Οι τελευταίες θα πρέπει να επικεντρώνονται τόσο σε περιβαλλοντικά όσο και σε κοινωνικά στοιχεία. Επικροτεί την κατά προτεραιότητα πρόσβαση στην αγορά περιβαλλοντικών αγαθών και υπηρεσιών, καθώς και πρώτων υλών και ενεργειακών αγαθών που είναι απαραίτητα για τη λειτουργία μιας οικονομίας με ουδέτερο ισοζύγιο άνθρακα. Εκφράζει, ωστόσο, την απογοήτευσή της για την περιορισμένη προσοχή που δόθηκε στην ευρύτερη διάσταση του περιβαλλοντικά βιώσιμου εμπορίου και στον αντίκτυπο στην εργασία και στα ανθρώπινα δικαιώματα. Ομοίως, διαπιστώνει ότι, δυστυχώς, η δίκαιη μετάβαση δεν αποτελεί γενική έννοια, δεδομένης μάλιστα της βάσης στην ίδια τη συμφωνία του Παρισιού των κελευσμάτων της δίκαιης μετάβασης του εργατικού δυναμικού και της δημιουργίας αξιόπρεπών εργασιών και ποιοτικών θέσεων εργασίας. Στα πρόσφατα κοινά συμπεράσματα του φόρουμ της κοινωνίας των πολιτών ΕΕ — Νότιας Κορέας (?) αναγνωρίστηκε ως βέλτιστη πρακτική η Ειδική ομάδα για τη δίκαιη θάλασσα μετάβαση των κοινωνικών εταίρων στον διεθνή ναυτιλιακό κλάδο.

3.9. Οι εμπορικές συμφωνίες της ΕΕ συμπληρώνονται όλο και περισσότερο από αυτόνομα μέτρα της ΕΕ στα της περιβαλλοντικής, οικονομικής και κοινωνικής βιωσιμότητας, με πιο πρόσφατο τον μηχανισμό συνοριακής προσαρμογής άνθρακα (CBAM) και τις προτάσεις με θέμα τη δέουσα επιμέλεια, την αποψίλωση των δασών και την απαγόρευση όσων προϊόντων παράγονται με καταναγκαστική εργασία. Η ΕΟΚΕ επικροτεί αυτή την ευθυγράμμιση της εσωτερικής και εμπορικής πολιτικής για την επίτευξη πραγματικών αλλαγών στην πράξη και συμφωνεί ότι πρέπει η ΕΕ να επιδεικνύει φιλοδοξία κατά τον σχεδιασμό πρόσθετων αυτοτελών μέσων προαγωγής της βιωσιμότητας. Υπογραμμίζει ότι είναι σημαντικό να εξεταστούν από κοινού όλα τα μέσα για να ακολουθηθεί συνεκτική προσέγγιση στην εμπορική πολιτική προς το συμφέρον των επιχειρήσεων, των εργαζομένων και της κοινωνίας των πολιτών. Ωστόσο, αυτά τα αυτόνομα μέτρα δεν θα πρέπει να μετριάσουν τη φιλοδοξία σύναψης, εφαρμογής και επιβολής των κεφαλαίων ΕΒΑ, αλλά θα πρέπει να υπάρχει αμοιβαία ενισχυτικό αποτέλεσμα.

(³) Joint Conclusions of the Korea DAG and the EU DAG, Σεπτέμβριος 2022.

3.10. Η ΕΕ περιλαμβάνει επίσης διατάξεις περί βιωσιμότητας στις μονομερείς εμπορικές προτιμήσεις μέσω του συστήματος γενικευμένων προτιμήσεων. Η ΕΟΚΕ επικροτεί την πρόσφατη πρόταση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής να προτείνει νέο σχετικό κανονισμό της ΕΕ και ενθαρρύνει τους συννομοθέτες να ενσωματώσουν την ανακοίνωση για το εμπόριο και τη βιώσιμη ανάπτυξη στον νέο αυτόν κανονισμό. Η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι το σύστημα γενικευμένων προτιμήσεων πρέπει να είναι πιο διαφανές και να επωφελείται από δημοσίως διαθέσιμους χάρτες πορείας που θα βασίζονται σε ανάλυση των ελλείψεων. Συν τοις άλλοις, πρέπει να ενισχυθεί η συμμετοχή της κοινωνίας των πολιτών και θα πρέπει να επικαιροποιηθεί το παράρτημα με την προσθήκη στις θεμελιώδεις συμβάσεις της Διεθνούς Οργάνωσης Εργασίας των παραμέτρων της υγείας και της ασφάλειας στην εργασία.

3.11. Για πρώτη φορά, η βιωσιμότητα εγγράφηκε στα εγχειρίδια κανόνων του Παγκόσμιου Οργανισμού Εμπορίου κατά τη 12η υπουργική διάσκεψη, με κανόνες για τις επιβλαβείς αλιευτικές επιδοτήσεις παγκοσμίως οι οποίοι επικεντρώνονται στην περιβαλλοντική βιωσιμότητα. Η ΕΟΚΕ έχει ταχθεί εδώ και καιρό υπέρ της στενότερης συνεργασίας μεταξύ του Παγκόσμιου Οργανισμού Εμπορίου και της Διεθνούς Οργάνωσης Εργασίας για την προαγωγή της αξιοπρεπούς εργασίας και των εργασιακών προτύπων μέσω εμπορικών μέσων. Η ΕΟΚΕ συνιστά την περαιτέρω προώθηση της νέας στρατηγικής ΕΒΑ υπό τον Παγκόσμιο Οργανισμό Εμπορίου και τη δημιουργία συμμαχιών για την εμβάθυνση της συνεργασίας σύμφωνα με τους στόχους της. Ως πρώτο βήμα προς αυτή την κατεύθυνση και πέραν των διμερών δεσμεύσεων, η ΕΕ θα πρέπει να συγκαλέσει πολυμερή διάσκεψη για το εμπόριο και τη βιώσιμη ανάπτυξη με εταίρους ΣΕΣ και χώρες που συμμερίζονται τις ίδιες απόψεις, με σκοπό την ανταλλαγή εμπειριών εφαρμογής και επιβολής των διατάξεων ΕΒΑ σε όλες τις εμπορικές συμφωνίες και τον από κοινού προβληματισμό σχετικά με διατάξεις νέας γενιάς.

4. Από το σχέδιο στη δράση: εφαρμογή της νέας προσέγγισης ΕΒΑ και κάλυψη των κενών

Προς μια συνεργασία με τις χώρες-εταίρους με γνώμονα τα αποτελέσματα και τις προτεραιότητες

4.1. Η ΕΟΚΕ επιδοκιμάζει την ειδικά προσαρμοσμένη προσέγγιση στα κεφάλαια ΕΒΑ, συμπεριλαμβανομένης μιας έγκαιρης ανάλυσης των ελλείψεων για τον καθορισμό των ειδικών ανά χώρα προτεραιοτήτων και των χαρτών πορείας εφαρμογής. Το εγχείρημα αυτό θα πρέπει να περιλαμβάνει συνεργασία με τις αρμόδιες αρχές, συμπεριλαμβανομένων των θεσμικών οργάνων της ΕΕ, διεθνών οργανισμών όπως η Διεθνής Οργάνωση Εργασίας και ο ΟΗΕ, αλλά και με την κοινωνία των πολιτών και τις ΕΣΟ.

4.2. Τέτοιοι προσαρμοσμένοι χάρτες πορείας έχουν ήδη καταρτιστεί, όπως το σύμφωνο βιωσιμότητας ΕΕ-Μπανγκλαντές, και περιλαμβάνονται στη Συμφωνία εταιρικής σχέσης και συνεργασίας ΕΕ-Βιετνάμ· και οι δύο περιείχαν την έγκαιρη συμμετοχή της Διεθνούς Οργάνωσης Εργασίας και κατέδειξαν το μοναδικό όφελος ενός θεσμικού παράγοντα που συνεργάζεται με τα δύο εμπορικά μέρη και παρέχει πληροφορίες επιτόπου. Στην περίπτωση του Βιετνάμ, είχε ως ευπρόσδεκτο δευτερογενές αποτέλεσμα να ζητήσουν η ΕΣΟ έναν δίκαιο χάρτη πορείας για την εφαρμογή των περιβαλλοντικών δεσμεύσεων.

4.3. Η ΕΟΚΕ επαναλαμβάνει ότι είναι σημαντικό να ενισχυθούν οι χάρτες πορείας ως μοχλός για τις προσπάθειες πριν από την υλοποίηση. Επίσης, πρέπει να είναι ειδικοί, συγκεκριμένοι, προσπελάσιμοι από όλους, χρονικά καθορισμένοι και αμοιβαία συμφωνημένοι με τον εκάστοτε εμπορικό εταίρο, για να χρησιμεύσουν ως μέσο ενισχυμένης παρακολούθησης, εφαρμογής και πιθανής επιβολής των δεσμεύσεων ΕΒΑ.

4.4. Η ΕΟΚΕ ευελπιστεί ότι η αυξημένη δημοσιοποίηση, συμπεριλαμβανομένων των χαρτών πορείας και της εφαρμογής τους, θα είναι θεμελιώδης για μια εποικοδομητική και ευρύτερη συμμετοχή της κοινωνίας των πολιτών.

Μεγαλύτερη έμφαση στην εφαρμογή και την επιβολή

4.5. Η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι η ενίσχυση της εφαρμογής και της επιβολής των κεφαλαίων ΕΒΑ αποτελεί ένα ευπρόσδεκτο βήμα προόδου, το οποίο ανταποκρίνεται στην προσδοκία των επιχειρήσεων και άλλων εμπορικών εταίρων για ίσους όρους ανταγωνισμού, καθώς και στην επιδίωξη των επιχειρήσεων, των συνδικαλιστικών οργανώσεων, της κοινωνίας των πολιτών και των καταναλωτών να ενισχύσουν τη βιωσιμότητά τους μέσω του εμπορίου.

4.6. Ωστόσο, η αποτελεσματικότητα αμφοτέρων των προσπαθειών θα είναι ευθέως ανάλογη της ακρίβειας των εν λόγω κεφαλαίων ΕΒΑ. Ενώ οι χάρτες πορείας μπορούν να βοηθήσουν, είναι εξίσου σημαντικό να ενισχυθεί η σαφήνεια των υποχρεώσεων της εκάστοτε συμφωνίας. Ο όρος «συνεχής και διαρκείς προσπάθειες» έχει ήδη αποδειχθεί υπερβολικά ασαφής στην πρώτη υπόθεση παράβασης σε θέματα ΕΒΑ με τη Νότια Κορέα. Η ασαφής και η λεπτομερής παρουσίαση των υποχρεώσεων ωφελεί επίσης τα μέρη καθότι τους επιτρέπει να κατανοούν τι αναμένεται από αυτά και τα βοηθά καθ' όλη τη διαδικασία εφαρμογής.

4.7. Όσον αφορά την εν εξελίξει μεταρρύθμιση του ενωσιακού τελωνειακού κώδικα, η ΕΟΚΕ επισημαίνει γενικά ότι οι εμπορικοί κανόνες εφαρμόζονται κυρίως από τις εθνικές τελωνειακές αρχές, όπου η έλλειψη ομοιόμορφης εφαρμογής, μέσω και ανάπτυξης ικανοτήτων ενέχει τον κίνδυνο στρεβλώσεων του ανταγωνισμού και υπονομεύει την αποτελεσματική επιβολή τους.

4.8. Η ΕΟΚΕ επιδοκιμάζει τη δημιουργία της θέσης του επικεφαλής για την επιβολή των εμπορικών συμφωνιών (CTEO) και του ενιαίου σημείου εισόδου (SEP) ως σημαντικών βημάτων για την ενίσχυση της εφαρμογής των δεσμεύσεων ΕΒΑ και για την οργάνωση των καταγγελιών. Ως εκ τούτου, επικροτεί τη δέσμευση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής να δώσει την ίδια σημασία στις εικαζόμενες παραβιάσεις των διατάξεων ΕΒΑ. Σε συνδυασμό με την προαναφερθείσα χρήση χαρτών πορείας με ορόσημα, το ενιαίο σημείο εισόδου μπορεί να αποτελέσει βασικό βοήθημα καλύτερης τήρησης των δεσμεύσεων του κεφαλαίου ΕΒΑ.

4.9. Η ΕΟΚΕ επικροτεί επίσης την αναθεώρηση των επιχειρησιακών κατευθυντήριων γραμμών για το ενιαίο σημείο εισόδου, αλλά ζητεί να δοθούν περαιτέρω διευκρινίσεις. Παραμένει ασαφές ποια είναι τα κριτήρια αποδείξεων, σε ποιο βαθμό το ενιαίο σημείο εισόδου θα συλλέγει αποδεικτικά στοιχεία σχετικά με ισχυρισμούς και τι είδους μέσα έννομης προστασίας μπορούν να χρησιμοποιούν οι καταγγέλλοντες. Μέχρι σήμερα, μόνο μία καταγγελία σχετική με παραβάσεις ΕΒΑ έχει υποβληθεί μέσω του ενιαίου σημείου εισόδου και η ΕΟΚΕ σημειώνει την καθυστέρηση στην προκαταρκτική της αξιολόγηση. Αυτό υπογραμμίζει τη σημασία της εδραίωσης του ενιαίου σημείου εισόδου στα μελλοντικά κεφάλαια ΕΒΑ, και οι επικαιροποιημένες κατευθυντήριες γραμμές μπορούν να βοηθήσουν εν προκειμένω τους μελλοντικούς καταγγέλλοντες.

4.10. Η ΕΟΚΕ σημειώνει ότι οι κυρώσεις περιορίζονται σε σοβαρές παραβάσεις των βασικών δεσμεύσεων ΕΒΑ, και συγκεκριμένα των θεμελιωδών αρχών και δικαιωμάτων στην εργασία της Διεθνούς Οργάνωσης Εργασίας, καθώς και της συμφωνίας του Παρισιού. Εντούτοις, απαιτούνται διευκρινίσεις όσον αφορά τον τρόπο με τον οποίο η Ευρωπαϊκή Επιτροπή αντιλαμβάνεται τη σοβαρή παράβαση και τον καθορισμό των κυρώσεων, και της προτείνει να διερευνήσει κατά πόσον οι πτυχές αυτές μπορούν να συνδεθούν με τους χάρτες πορείας.

4.11. Η ΕΟΚΕ εισηγείται εκ νέου στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή να διερευνήσει από κοινού με τους εμπορικούς εταίρους τη χρήση καινοτόμων μέσων ταχείας αντίδρασης σε συγκεκριμένες περιπτώσεις παραβάσεων σε επίπεδο εταιρείας, όπως εφαρμόζεται επί του παρόντος με επιτυχία στη συμφωνία ελεύθερων συναλλαγών ΗΠΑ-Μεξικού-Καναδά (USMCA).

5. Ευκαιρίες για περαιτέρω ενίσχυση των ΕΣΟ

5.1. Οι ΕΣΟ συμβάλλουν αποφασιστικά στην αποτελεσματικότητα των κεφαλαίων ΕΒΑ και στη θετική δυναμική στη συνεργασία και τον διάλογο των εμπορικών εταίρων. Τα μέλη των ΕΣΟ εκπροσωπούν οργανώσεις που έχουν εδραιώσει επαφές με ομολόγους της κοινωνίας των πολιτών από τις χώρες-εταίρους. Ως εκ τούτου, μπορούν να συμβάλουν χάρη στην πολύτιμη επιτόπια πείρα τους, πείρα την οποία δεν διαθέτουν οι πολιτικοί και οι δημόσιοι υπάλληλοι. Οι ΕΣΟ συνιστούν επίσης μια ανεκμετάλλευτη πηγή τεχνογνωσίας στα γενικά θέματα ΕΒΑ, και το δυναμικό τους θα πρέπει να αξιοποιηθεί πλήρως.

5.2. Η ΕΟΚΕ υπήρξε ο ισχυρότερος υπέρμαχος της ενίσχυσης του ρόλου των ΕΣΟ και έχει μεταφέρει συγκεκριμένες προτάσεις της κοινωνίας των πολιτών⁽⁴⁾. Ως εκ τούτου, υποστηρίζει την πιο φιλόδοξη συμμετοχή των ΕΣΟ σε όλα τα στάδια των εμπορικών συμφωνιών. Αυτό ξεκινά με την ανάγκη να δοθεί μεγαλύτερη προσοχή στη σύσταση ΕΣΟ, ιδίως σε χώρες-εταίρους με μειωμένο πεδίο δράσης της κοινωνίας των πολιτών, και όπου δεν υπάρχει συνεργασία μεταξύ της κυβέρνησης και της κοινωνίας των πολιτών.

5.3. Οι εμπορικοί εταίροι μπορούν να προσεγγίζουν τη συμμετοχή της κοινωνίας των πολιτών με διαφορετικούς τρόπους. Ωστόσο, η ΕΟΚΕ επαναλαμβάνει ότι στους ΣΒΑ, και ιδίως στον στόχο 17 —που εγκρίθηκαν από όλα τα κράτη μέλη του ΟΗΕ και, ως εκ τούτου, αφορούν και τους εμπορικούς εταίρους της ΕΕ— αναγνωρίζεται ο πρωταγωνιστικός ρόλος που διαδραματίζουν οι οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών στην υλοποίηση της παγκόσμιας εταιρικής σχέσης για τη βιώσιμη ανάπτυξη. Η προσδοκία αυτή πρέπει να αποτυπώνεται με σαφήνεια στο πνεύμα και στο θεσμικό πλαίσιο των συμφωνιών.

5.4. Η ΕΟΚΕ θεωρεί επιτακτική την ανάγκη διεξαγωγής καλύτερα εμπεριστατωμένων διαπραγματεύσεων σχετικών με τις διατάξεις του πλαισίου ΕΣΟ. Χωρίς επαρκή σαφήνεια στη συμφωνία, οι ΕΣΟ ενδέχεται να αντιμετωπίσουν δυσκολίες τα επόμενα χρόνια. Θα πρέπει να περιγράφεται πιο συγκεκριμένα η αρμοδιότητα των ΕΣΟ και τα μέρη θα πρέπει να είναι υπεύθυνα για την καταλληλότητα των ορισθέντων φορέων ΕΣΟ, ιδίως όταν αυτή η αρμοδιότητα ανατίθεται σε ήδη υφιστάμενους φορείς. Αντλώντας διδάγματα από τη σύσταση ΕΣΟ όπως αυτή βάσει της συμφωνίας ελεύθερων συναλλαγών ΕΕ-Ιαπωνίας, οι δομές πρέπει να υποστηρίζουν σαφώς και να διευκολύνουν ένα πλαίσιο συνεργασίας μεταξύ των ΕΣΟ, καθώς και την αλληλεπίδρασή τους με την επιτροπή ΕΒΑ. Ό, τι δεν ορίζεται ρητά στη συμφωνία θα είναι δυσκολότερο να εφαρμοστεί στην πράξη. Τα διδάγματα από τη συμφωνία ελεύθερων συναλλαγών ΕΕ — Νότιας Κορέας δείχνουν ότι η συμμετοχή πανεπιστημιακών, ιδίως στις ΕΣΟ των χωρών-εταίρων, εξακολουθεί να είναι προβληματική όσον αφορά την αντιπροσωπευτικότητα και το πνεύμα της πραγματικής συμμετοχής της κοινωνίας των πολιτών.

⁽⁴⁾ Ανεπίσημο έγγραφο των ΕΣΟ της ΕΕ, Οκτώβριος 2021.

5.5. Η ΕΟΚΕ θεωρεί επίσης ότι το καθήκον της εποπτείας της συγκεκριμένης εφαρμογής των διατάξεων που ανατίθεται στις ΕΣΟ θα πρέπει να επικεντρώνεται σε όλα τα θέματα που επηρεάζουν τη βιωσιμότητα στις συμφωνίες ελεύθερων συναλλαγών. Το καθήκον αυτό πρέπει να περιλαμβάνει εγγενώς την εποπτεία των χαρτών πορείας εφαρμογής και την ενίσχυση της ουσιαστικής συμμετοχής στις μεικτές επιτροπές. Η συμμετοχή των ΕΣΟ στον καθορισμό ειδικών ανά χώρα προτεραιοτήτων και στα προγράμματα εργασίας ΕΒΑ θα συμβάλει στην εκτέλεση των καθηκόντων. Από την άλλη πλευρά, η ΕΟΚΕ συμμαρτίζεται την προσδοκία ότι οι οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών θα πρέπει να παρέχουν έγκαιρες, εμπειριστωμένες και τεκμηριωμένες συνεισφορές, οι οποίες είναι απαραίτητες για τον καθορισμό, την ιεράρχηση και την ανάληψη δράσης σε θέματα ΕΒΑ.

5.6. Μια πραγματική ανταλλαγή απόψεων μεταξύ των μελών των ΕΣΟ από την ΕΕ και από τις χώρες-εταίρους πρέπει να αναπτυχθεί μέσω συνεχών ανταλλαγών και επαφών. Ένα ζητούμενο υψίστης σημασίας είναι η διεξαγωγή περισσότερων συνεδριάσεων των ΕΣΟ της ΕΕ και μεταξύ των ΕΣΟ της ΕΕ και των χωρών-εταίρων και θα πρέπει να εξετάζεται το ενδεχόμενο εργασίας μέσω ειδικών θεματικών υποομάδων ή ειδικών εργαστηρίων. Η ανάληψη δεσμεύσεων μεταξύ των συνόδων —πέραν των ετήσιων φόρουμ της κοινωνίας των πολιτών— από αμφοτέρες τις κυβερνήσεις των εμπορικών εταίρων θα συμβάλει περαιτέρω θετικά. Η αλληλουχία των κοινών συνεδριάσεων θα πρέπει να επιτρέπει στις ΕΣΟ να ενημερώνουν και να συνεισφέρουν στα μέρη του φόρουμ της κοινωνίας των πολιτών και της επιτροπής ΕΒΑ με ουσιαστικό τρόπο μέσω κοινών δηλώσεων και από κοινού με τους προέδρους και τους αντιπροέδρους των ΕΣΟ να παρουσιάζουν απόψεις στην επιτροπή ΕΒΑ, όπως αποτελεί ήδη καθιερωμένη πρακτική στο πλαίσιο της CETA και της συμφωνίας για την Κορέα.

5.7. Η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι θα πρέπει να διατεθούν επαρκή χρηματοδοτικά και τεχνικά μέσα στις ΕΣΟ και στις υποστηρικτικές γραμματείες των ΕΣΟ της ΕΟΚΕ, έτσι ώστε να είναι σε θέση να εκτελούν σωστά τα καθήκοντά τους και να ανταποκρίνονται στις προσδοκίες. Ομοίως, οι υπηρεσίες της Ευρωπαϊκής Επιτροπής θα πρέπει να διαθέσουν επαρκή μέσα για να θέσουν σε εφαρμογή την ενισχυμένη προσέγγιση ΕΒΑ. Θα πρέπει να αξιολογηθούν προσεκτικά οι αρχικές εμπειρίες από την κάλυψη ολόκληρης της εμπορικής συμφωνίας πέραν του ΕΒΑ, όπως στη συμφωνία εμπορίου και συνεργασίας με το Ηνωμένο Βασίλειο. Η διεύρυνση της σύνθεσης των ΕΣΟ, έτσι ώστε να εκτείνονται σε ολόκληρη τη συμφωνία, ενδέχεται να έχει απόρροια συνέπειες στην απαιτούμενη τεχνογνωσία της εκάστοτε ΕΣΟ σε θέματα ΕΒΑ.

5.8. Η ΕΟΚΕ επικροτεί τόσο την περαιτέρω ευθυγράμμιση της ομάδας εμπειρογνομένων ΕΒΑ με τα κράτη μέλη όσο και την επιδίωξη του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου ενίσχυσης της συνεργασίας των ΕΣΟ, συμπεριλαμβανομένης της διεξαγωγής ετήσιας συζήτησης με εκπροσώπους των ΕΣΟ. Η ΕΟΚΕ θεωρεί επίσης ότι η τακτική στενή ανταλλαγή απόψεων μεταξύ των ομάδων παρακολούθησης, των μόνιμων εισηγητών του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και των αντίστοιχων ΕΣΟ αποτελεί βασική συνιστώσα της συλλογικής εποπτείας.

5.9. Πάντως, η ΕΟΚΕ εντοπίζει μια σημαντική έλλειψη στον κύκλο ζωής των συμφωνιών, αυτήν της ανεπαρκούς συμμετοχής της κοινωνίας των πολιτών στη διαδικασία των διαπραγματεύσεων. Μάλιστα, έχει υποβάλει προτάσεις με θέμα μια νέα μεθοδολογία διαπραγμάτευσης⁽²⁾, με την κατάρτιση νέου χάρτη πορείας για τη διασφάλιση της ουσιαστικής συμμετοχής των οργανώσεων της κοινωνίας των πολιτών και των κοινωνικών εταίρων καθ' όλη τη διάρκεια των διαπραγματεύσεων. Η παρούσα πρόταση αποσκοπεί στη διατήρηση της διαφάνειας της διαπραγματευτικής διαδικασίας των συμφωνιών με τη διασφάλιση παράλληλα του εμπιστευτικού της χαρακτήρα.

5.10. Σε αυτό το πλαίσιο, η ΕΟΚΕ εκφράζει τη λύπη της που στην ανακοίνωση δεν ελήφθη υπόψη η επανειλημμένη έκκλησή της για επαναφορά της ομάδας εμπειρογνομένων όσον αφορά τις συμφωνίες ελεύθερων συναλλαγών και προτρέπει την Ευρωπαϊκή Επιτροπή να το πράξει. Η σύστασή της είχε θεωρηθεί σημαντικό βήμα στη στρατηγική της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για τη βελτίωση της συνεργασίας με την κοινωνία των πολιτών στον τομέα της εμπορικής πολιτικής και για την αύξηση της διαφάνειας, αποτέλεσε δε τη λογική συνέχεια της συμβουλευτικής ομάδας ΤΤΙΡ. Είχε επιτρέψει στα διορισμένα μέλη της από ευρωπαϊκές επιχειρήσεις, συνδικαλιστικές οργανώσεις και οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών να είναι επικεφαλής διαπραγματευτές σε όλες τις εμπορικές συμφωνίες της ΕΕ και να συμβάλλουν στη διαμόρφωση βασικών προτάσεων της ΕΕ, όπως η μεταρρύθμιση του ΠΟΕ — ως ομάδα και μόνιμο φόρουμ διατύπωσης ουσιαστικών και άρτιων απόψεων σχετικών με την εμπορική πολιτική της ΕΕ, που συμβάλλει στον συγκερασμό των ζητούμενων και των ευκαιριών των εμπορικών συμφωνιών όσον αφορά τις διάφορες ομάδες συμφερόντων που εκπροσωπούσε, και σε βαθμό που η ειδική συνεδρίαση διαλόγου της κοινωνίας των πολιτών δεν κατάφερε να πράξει. Με αυξημένη την έμφαση στην εφαρμογή και την επιβολή του εμπορικού θεματολογίου της ΕΕ, μια ανανεωμένη ομάδα εμπειρογνομένων θα μπορούσε επίσης να παρέχει πολύτιμες οδηγίες και συμβουλές ως μόνιμο όργανο.

Βρυξέλλες, 24 Ιανουαρίου 2023

Η Πρόεδρος
της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής
Christa SCHWENG

(2) Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Νέο πλαίσιο για τις συμφωνίες ελεύθερων συναλλαγών, τις συμφωνίες οικονομικής εταιρικής σχέσης και τις επενδυτικές συμφωνίες που εγγυάται την πραγματική συμμετοχή των οργανώσεων της κοινωνίας των πολιτών και των κοινωνικών εταίρων και διασφαλίζει την ευαισθητοποίηση του κοινού» (γνωμοδότηση πρωτοβουλίας) (ΕΕ C 290 της 29.7.2022, σ. 11).